

«ΚΛΕΨΥΔΡΑ» - Έλλης Παιονίδου

Σημείωμα του Π. ΚΥΠΡΙΔΗ

Η Έλλη Παιονίδου δεν είναι απλώς ποιήτρια. Είναι και συγγραφέας παιδικών βιβλίων και πεζογράφος και κριτικός. Η πένα της δηλαδή κινείται σε μεγάλη διαπασών και ποτέ δεν μένει για καιρό σ' ένα είδος. Ίσως σ' αυτή τη συνεχή μετακίνηση από το ένα είδος στο άλλο να οφείλεται και η δροσιά που χαρακτηρίζει τη δουλειά της. Εντύπωση είχαν προκαλέσει τα κείμενα του «Πρόσωπο με Πρόσωπο», στο η ίδια τ' αποκαλεί βιογραφικά διηγήματα. Πόση φρεσκάδα σ' εκείνο το βιβλίο, απ' όπου παρελαύνουν ζωντανά, ζουμερά, πολυχρωματά πορτραίτα πέραν των σαράντα ανθρώπων των γραμμάτων και των τεχνών, Κυπρίων και ξένων!

Πόση φρεσκάδα πάλι στις Παιδικές της Ιστορίες, σ' ένα χώρο όπου η επανάληψη και η τυποποίηση βαρραίνει σ' ένα μεγάλο μέρος των παιδικών βιβλίων.

Το προτελευταίο ποιητικό βιβλίο της Ε.Π., οι «Ώρες» είχε κυκλοφορήσει το 1983. Επρόκειτο για ένα πρωτότυπο «κομπολόι» 24 μικρών ποιημάτων, όσες και οι ώρες του 24ώρου, όπου έπαιζαν έ να τρελλό παιγνίδι τα χρώματα κι οι εναλλαγές τους κι όλα όσα γεννιούνται σαν συνειρμοί μέσα στη νομοτελειακή διαδοχή των ωρών. Το στοχαστικό πλάι της ποιήτριας και ο λυρικός μίσθος που τη συνοδεύει στο κάθε βήμα οδηγούσε στα κοσμημάτα εκείνα σε νέα αίσθηση των πραγμάτων. Έτσι οι «Ώρες» αποκτούσαν μια δική τους ζωή, γέμιζαν με τον Άνθρωπο και τα πάθη του.

Η «Κλεψύδρα», που μόλις κυκλοφόρησε, βρίσκεται από κάθε άποψη ένα ακόμη βήμα πιο πέρα. Τα σαράντα τόσα ποιήματα του βιβλίου είναι κατ' αρχή πλαισιωμένα από θαυμάσια σχέδια του Αντρέα Μακαρίου κι ένα κόσμημα - γάντι για τον τίτλο - του Γιώργου Σκοτεινού βρίσκεται στο εξώφυλλο.

Πρέπει να πούμε, ότι η κοινή εμφάνιση καλλιτεχνών - δημιουργών, ποιητή σ' αυτή την περίπτωση και ζωγράφων, σε μια έκδοση έστω κι αν δεν μεγεθύνει την αισθητική αξία του ποιητικού έργου, προσθέτει ομορφιά κι αξία στην έκδοση. Κι αυτό έχει σημασία σ' ένα κόσμο όπου η ποίηση είναι το τελευταίο, ίσως, είδος που ζητείται.

Τα ποιήματα της «Κλεψύδρας» χωρίζονται σ' ενότητες. Ξεχωρίζουν, τουλάχιστο, για τη θεματογραφία τους οι «Επώνυμοι Έρωτες» κι η «Μικρή μου Πινακοθήκη». Στην πρώτη ενότητα η ποιήτρια πραγματοποιεί και κατάθεση στους ωραίους εκείνους μύθους της αρχαιότητας, που τους παθιασμένους έρωτες, που οδηγούσαν και σε πολέμους και καταστροφές αλλά και σε ηρωικές πράξεις και σε έργα μεγάλα - Μενέλαος - Ελένη, Ιάσωνας - Μηδεια, Ορφέας - Ευρυδική, Θησέας - Αριάδνη, Φαίδρα - Ιππόλυτος, Οδυσσέας - Πηνελόπη κτλ, κτλ. Ο ποιητικός λόγος όμως δεν μένει στον μύθο. Αναδύεται, εκτινάσσεται μέσα από το χρόνο και φτάνει σ' εμάς για να μας μιλήσει και για πράγματα σημερινά και για πράγματα τόσο οικεία. Οι μύθοι δηλαδή προσοικειώνονται κι αρχίζουν να περπατάνε ανάμεσά μας.

«Μην εκπλήττεσθε. Και σήμερα ακόμα/ μια Κυπριώτισσα Πηνελόπη/ υφαίνει και ξηλώνει πανιά/ περιμένοντας δώδεκα χρόνια/ τον αγνοούμενο Οδυσσέα».

(Οδυσσέας - Πηνελόπη).

Και στην «Μικρή μου Πινακοθήκη» υπάρχουν μύθοι μόνο που τους μύθους αυτούς τους συναρμολογεί η ίδια η ποιήτρια από σύγχρονο υλικό, που η ίδια επιλέγει. Μύθοι γίνονται στα χέρια της και ο Γιάννης Ρίτσος, και ο Λουί Αραγκόν και η Έλλη Αλεξίου κι ο Παύλος Λιασιδής.

Δίνει η Ε.Π. στην κάθε περίπτωση το προσωπικό στίγμα του καθενός απ' αυτούς τους μεγάλους του πνεύματος που το ανακαλύπτει μ' ένα καθαρό δικό της τρόπο. Στον Ρίτσο θάνατι η λαϊκή γειτονιά με το σχολείο, το ανθοπωλείο, το υποδηματοποιείο και τέλος το περίπτερο και τον σταθμό του Αγίου Νικολάου, στον Αραγκόν θάνατι τα φαντάσματα του εικοστού αιώνα που σβύνει με το θάνατο του στην οδό Βαρέν - Ο Σαγκάλ, κι ο Μatisse κι η Έλσα κι ο χωρικός του Παρισιού. Στον Παύλο Λιασιδή το στίγμα βρίσκεται στη ζουμερή μας διάλεκτο και στην Αλεξίου στους Μοιραίους και τους Ζορμπάδες.

Για να ολοκληρωθεί όμως ο

μύθος χρειάζεται και κάτι πέρα απ' όλ' αυτά, χρειάζεται εκείνο το θάμπος και η μαγεία που δίνει η διαχρονικότητα και η διάρκεια. Λέει το αφιέρωμα στο Γιάννη Ρίτσο:

Το σπίτι προσγειώθηκε ομαλά/ Χιλιάδες μικροί έρωτες το υποβαστάζανε/ κι άλλοι πολλοί ακολούθουσιν φρωμαμένοι/ σίχους, εικόνες, θαλασσοπέτρες/ και μνήμες από πρόσφατα και από αρχαία άληη./ Το εναπόθεσαν σε γειτονιά λαϊκή./ Ένα σχολείο απέναντι, κάτω το ανθοπωλείο,/ το υποδηματοποιείο, το περίπτερο/ και τέλος ο σταθμός Αγίου Νικολάου./ Πηγαινοέρχονταν οι άνθρωποι, ανύποπτοι/ για ότι συνέβαινε στον τέταρτο όροφο./ Ανυποψίαστοι πως ήδη αποτελούσε το περίγραμμα της αθανασίας.

(«Το θαύμα της Οδού Μιχαήλ Κόρακα»). Στον Γιάννη Ρίτσο.

Το κλειδί όμως στη συλλογή της Ε.Π. βρίσκεται στα ποιήματα των άλλων δυο ενότητων.

Στην «Κλεψύδρα», πούδωσε και τον τίτλο στη συλλογή, το λόγο έχει ο χρόνος, ο χρόνος που κυλά και αφήνει πίσω του για να τα γλύψει το κύμα λόγια, που ειπώθηκαν και δεν ειπώθηκαν.

«Δεν λησμονά το χρέος μου - λέει στον Μικρό θεό «με τις φτερούγες» που κλείνει «το μάτι που νηρά» - τα ποιήματα που δεν σου πρόσφερα θυσία....».

Είναι γεγονός ότι το μεγάλο δράμα της μικρής πατρίδας βαρραίνει σαν οδοστρωτήρας πάνω από τους δημιουργούς μας. Είναι χρόνια τώρα το κυρίαρχο στην ποίηση πολλών ποιητών ιδιαίτερα εκείνων που έκαναν τα πρώτα τους βήματα όταν η Κύπρος μπήκε στο καμίνι των μεγάλων δοκιμασιών. Και ιδιαίτερα εκείνων, που λόγω ιδεολογικής τοποθέτησης, στρατεύουν τον εαυτό τους και την τέχνη τους. Έτσι υπάρχει πράγματι σαν δεδομένο ένα χρέος έναντι στην ζωή σαν

σύνολο που οι ποιητές μας νιώθουν κάποια στιγμή την ανάγκη να ξεπληρώσουν. Χωρίς αυτό να θεωρηθεί φυγή από το κύριο ή προδοσία έναντι της μαρτυρικής πατρίδας. Αντίθετα έρχεται αυτή η ποίηση, με το έντονο ερωτικό της στοιχείο να υπογραμμίζει τη δύναμη και το θρίαμβο της ζωής.

Πόση πίκρα αλλά και πόση δύναμη σ' εκείνο το «Χαρούμενο στεφάνι».

Οι στίχοι που δεν γράψαμε στην εφηβεία/ ταμπουρωμένοι πίσω από τα τραμάτα/ της τρυφερής πατρίδας/ συνωμοτούν, ζητούν εκδίκηση./ Σαν πεινασμένα τρωκτικά τρυπούνε, ροκανίζουν/ τους κραταιούς κροτάφους μας./ Διακλαδίζονται στο νευρικό μας σύστημα/ θράσος γεμάτοι και χυμούς.../ Οι στίχοι του έρωτα που δεν/ προλάβαμε να γράψουμε στην εφηβεία/ ριζώσανε σιγά σιγά στα σκοτεινά/ φουσκώσαν και γεμίσανε κλαδιά και παραπούλια/ άνθη, πουλιά, μέλισσες, πεταλούδες και τζιτζικια/ και πια δεν κρύβονται./ Ας πλέξουμε μ' αυτούς/ τους στίχους που δεν γράψαμε στην εφηβεία/ ένα χαρούμενο στεφάνι - ρέκβιεμ/ για τη φευγάτη νιότη μας.

(«Χαρούμενο στεφάνι»)

Και σαν κορωνίδα εκείνο το:

«Και τί θα πει λοιπόν,/ φεύγει όπου νάναι ο μισός αιώνας;/ Μου μένουν ένα τρισκατομμύριο στιγμές/ και χτυποκάρδια χίλιοι τρεις αιώνες».

(«Μικρή αγουρέ θεέ»).

Στην «Κλεψύδρα» υπάρχει αναμφίβολα μια ποίηση γιομάτη με χυμούς, μουσική και συναισθημα.

Είναι μια Ποίηση, που βγαίνει πηγαία μέσα από μια ανάγκη, ένα χρέος γι' αυτό και μπορείς να την γράψεις με κεφαλαία γράμματα.

Π. ΚΥΠΡΙΔΗΣ

Β
Υ
Βι
συ
Με
διά
κα
τίτ
λα
μο
σκ
πλ
στ
θυ
ωφ
γι
εφ
κί
βα
ορ
Υ
10
Ε
ο
π
Τ
π
κ
Υ
ν
α
ε
ε
ο
Υ
10
κ